

**МІЖНАРОДНЕ ТА УКРАЇНСЬКЕ ЗАКОНОДАВСТВО ЩОДО
ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ І ОСНОВОПОЛОЖНИХ СВОБОД**
(проведення у 2018 році Всеукраїнського тижня права»)

Нижчі наведені інформаційні матеріали щодо вимог міжнародного та Українського законодавства щодо захисту прав людини і основоположних свобод.

10 грудня - День прав людини, який відзначається в пам'ять проголошення Генеральною Асамблеєю ООН у 1948 році Загальної декларації прав людини.

З метою забезпечення загального та ефективного визнання і додержання проголошених у Загальній декларації прав людини держави – члени Ради Європи підписали Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод, яка ратифікована Законом України № 475/97-ВР від 17.07.97 та набрала чинності для України 11.09.1997 року.

Концепція прав людини включає у себе два поняття цієї ідеї та дві групи прав:

- *невід'ємні і невідчужувані права належать людині тому, що вона людина, це моральні, або природні права, які випливають з самої людської природи кожного індивіда, і призначення їхнє у тому, щоб підтримувати в людині почуття власної гідності;*
- *юридичні права, які встановлюються відповідно до нормотворчих процесів, які відбуваються як на національному, так і на міжнародному рівні.*

Права людини охоплюють громадянські права і політичні свободи, економічні, соціальні і культурні права, а також права спільнот, тобто дітей, жінок, національних меншин, народів тощо.

Стан додержання прав людини у державі висвітлює кількість справ в Європейському суді з прав людини, тобто порушень з боку країн.

Конвенція послужила еволюційним архівом концепції «прав людини» з метою зберегти спільний спадок політичних традицій, ідеалів, свобод та принципу верховенства права країн Європи, що простежуються ще у пам'ятці римського права

Ідея застосування норм, єдиних для всіх людей, без будь-якої дискримінації народилася багато століть назад а принцип рівності давно прийнятий, як еталон для здійснення політичних прав.

Свобода часто розглядалася, як права, які надають окремим особам чи групам людей їхні звання чи статус. В наступні століття поняття свободи поступово відокремлювалося від статусу і почало розглядатися не як пільга, а як право всіх людей.

Американська Декларація про незалежність від 4 липня 1776 року базувалася на принципі, що всі люди є рівними, в ній також були зазначені певні невід'ємні права, такі як право на життя, свободу та пошуки щастя.

Соціальні права були повністю вперше включені до мексиканської Конституції 1917 року, Конституції Радянської Росії 1918 року та німецької Конституції 1919 року

Потреба в міжнародних стандартах прав людини вперше далася взнаки наприкінці 19 століття, коли індустріальні країни почали приймати трудове законодавство, яке підняло вартість праці, мало наслідком погіршення конкуруючої спроможності цих країн стосовно тих, які не мали трудового законодавства.

Підписання Статуту Організації Об'єднаних Націй 26 червня 1945 року спричинилося до того, що права людини були віднесені до сфери міжнародного права. Всі члени ООН домовилися вживати заходів щодо захисту прав людини. На початку 1946 року була утворена Комісія ООН з прав людини. А 10 грудня 1948 року у Парижі Генеральною Асамблеєю ООН було прийнято Загальну, або Всесвітню декларацію прав людини. Країни, які ставали членами ООН

Протягом 50-60-х років усе більше і більше країн ставало членами ООН, при вступі мушили формально визнати Статут ООН, поставивши підписи під принципами й ідеями, викладеними в Загальній декларації прав людини.

Після 50-х років сформовано Міжнародну хартію прав людини, або Міжнародний білль про права людини, до якого входять:

- Загальна декларація прав людини (1948);
- Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права;
- Міжнародний пакт про громадянські і політичні права;
- Факультативний протокол до Міжнародного пакту про громадянські і політичні права (1976);
- 2-й Факультативний протокол до Міжнародного пакту про громадянські та політичні права

про відміну смертної кари (1991).

Основні обов'язки, що випливають з прав людини, покладені на держави та їхні уряди, а не на інших людей, вони повинні бути під захистом закону.

Основним у характеристиці прав людини є те, що будь-які суперечки стосовно цих прав мають розглядатися компетентним, безстороннім і незалежним судом, який застосовуватиме процедури, що забезпечать повну рівноправність та справедливість щодо всіх сторін, і вирішуватиме суперечку згідно з існуючими законами, що відомі громадськості та відкрито проголошені.

Права людини в галузі праці:

В 1919 році було засновано Міжнародну Організацію Праці (МОП), яка прийняла багато конвенцій, які регулюють права людини в галузі праці.

Генеральна Асамблея ООН проголошує цю Загальну декларацію прав людини як завдання, до виконання якого повинні прагнути всі народи і всі держави з тим, щоб кожна людина і кожний орган суспільства, завжди маючи на увазі цю Декларацію, прагнули шляхом освіти сприяти поважанню цих прав і свобод і забезпеченню, шляхом національних і міжнародних прогресивних заходів, загального і ефективного визнання і здійснення їх як серед народів держав-членів Організації, так і серед народів територій, що перебувають під їх юрисдикцією, а саме:

Стаття 1 Всі люди народжуються вільними і рівними у своїй гідності та правах. Вони наділені розумом і совістю і повинні діяти у відношенні один до одного в дусі братерства

Стаття 3 Кожна людина має право на життя, на свободу і на особисту недоторканність.

Стаття 22 Кожна людина, як член суспільства, має право на соціальне забезпечення і на здійснення необхідних для підтримання її гідності і для вільного розвитку її особи прав у економічній, соціальній і культурній галузях за допомогою національних зусиль і міжнародного співробітництва та відповідно до структури і ресурсів кожної держави.

Стаття 23 Кожна людина має право на:

- працю, на вільний вибір роботи, на справедливих і сприятливих умовах праці та на захист від безробіття.
- рівну оплату за рівну працю без будь-якої дискримінації.
- справедливу і задовільну винагороду, яка забезпечує гідне людини існування, її самої та її сім'ї, і яка в разі необхідності доповнюється іншими засобами соціального забезпечення.
- створювання професійних спілок і входити до професійних спілок для захисту своїх інтересів.

Стаття 24 Кожна людина має право на відпочинок і дозвілля, включаючи право на розумне обмеження робочого дня та на оплачувану періодичну відпустку.

Стаття 25 Кожна людина має право на такий життєвий рівень, включаючи їжу, одяг, житло, медичний догляд та необхідне соціальне обслуговування, який є необхідним для підтримання здоров'я і добробуту її самої та її сім'ї, і право на забезпечення в разі безробіття, хвороби, інвалідності, вдовства, старості чи іншого випадку втрати засобів до існування через незалежні від неї обставини.

Материнство і дитинство дають право на особливе піклування і допомогу. Всі діти, народжені у шлюбі або поза шлюбом, повинні користуватися однаковим соціальним захистом.

Стаття 26 Кожна людина має право на освіту. Освіта повинна бути безплатною, хоча б початкова і загальна. Початкова освіта повинна бути обов'язковою. Технічна і професійна освіта повинна бути загальнодоступною, а вища освіта повинна бути однаково доступною для всіх на основі здібностей кожного.

Стаття 29 Кожна людина має обов'язки перед суспільством, у якому тільки й можливий вільний і повний розвиток її особи. При здійсненні своїх прав і свобод кожна людина повинна зазнавати тільки таких обмежень, які встановлені законом виключно з метою забезпечення належного визнання і поваги прав і свобод інших та забезпечення справедливих вимог моралі, громадського порядку і загального добробуту в демократичному суспільстві.

КОНВЕНЦІЯ ПРО ЗАХИСТ ПРАВ ЛЮДИНИ І ОСНОВОПОЛОЖНИХ СВОБОД

Підписана Урядами держав – членів Ради Європи, Зі змінами та доповненнями, внесеніми Протоколом № 11 від 11 травня 1994 року, Протоколом № 14 від 13 травня 2004 року.

Беручи до уваги Загальну декларацію прав людини, проголошену Генеральною Асамблеєю Організації Об'єднаних Націй 10 грудня 1948 року, що ця Декларація має на меті забезпечити загальне та ефективне визнання і додержання проголошених у ній прав, з метою досягнення тіснішого єднання між її членами і що одним із засобів досягнення цієї мети є забезпечення і розвиток прав людини та основоположних свобод.

Стаття 4 Заборона рабства і примусової праці - ніхто не може бути присилуваний виконувати примусову чи обов'язкову працю.

Стаття 17 Заборона зловживання правами - жодне з положень цієї Конвенції не може тлумачитись як таке, що надає будь-якій державі, групі чи особі право займатися будь-якою діяльністю або вчиняти будь-яку дію, спрямовану на скасування будь-яких прав і свобод, визнаних цією Конвенцією, або на їх обмеження в більшому обсязі, ніж це передбачено в Конвенції.

Стаття 19 Створення Суду - для забезпечення дотримання Високими Договірними Сторонами їхніх зобов'язань за Конвенцією та протоколами до неї створюється Європейський суд з прав людини, який далі називається "Суд". Він функціонує на постійній основі.

КОНСТИТУЦІЯ УКРАЇНИ

(Документ 254к/96-вр, Редакція від 30.09.2016, підстава 1401-19)

Стаття 46 - Громадяни мають право на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом. (Це право гарантується загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням ...). Пенсії, інші види соціальних виплат та допомоги, що є основним джерелом існування, мають забезпечувати рівень життя, не нижчий від прожиткового мінімуму, встановленого законом.

Стаття 56 - Кожен має право на відшкодування за рахунок держави чи органів місцевого самоврядування матеріальної та моральної шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їх посадових і службових осіб при здійсненні ними своїх повноважень.

ЗАКОН УКРАЇНИ «ПРО ОХОРОНУ ПРАЦІ»

Стаття 4 Державна політика в галузі охорони праці - Державна політика в галузі охорони праці визначається відповідно до Конституції України Верховною Радою України і спрямована на створення належних, безпечних і здорових умов праці, запобігання нещасним випадкам та професійним захворюванням.

Стаття 5 Права на охорону праці під час укладання трудового договору.

Умови трудового договору не можуть містити положень, що суперечать законам та іншим нормативно-правовим актам з охорони праці.

Стаття 6. Права працівників на охорону праці під час роботи

Умови праці на робочому місці, безпека технологічних процесів, машин, механізмів, устаткування та інших засобів виробництва, стан засобів колективного та індивідуального захисту, що використовуються працівником, а також санітарно-побутові умови повинні відповідати вимогам законодавства.

Працівник має право відмовитися від дорученої роботи, якщо створилася виробнича ситуація, небезпечна для його життя чи здоров'я або для людей, які його оточують, або для виробничого середовища чи довкілля. Він зобов'язаний негайно повідомити про це безпосереднього керівника або роботодавця.

Стаття 8. Забезпечення (безоплатно) працівників спеодягом, іншими засобами індивідуального захисту, мийними та знешкоджувальними засобами - на роботах із шкідливими і небезпечними умовами праці, а також роботах, пов'язаних із забрудненням або несприятливими метеорологічними умовами,

Стаття 13. Управління охороною праці та обов'язки роботодавця - створити на робочому місці в кожному структурному підрозділі умови праці відповідно до нормативно-правових актів, а також забезпечити додержання вимог законодавства щодо прав працівників у галузі охо-

рони праці.

Стаття 17 Обов'язкові медичні огляди працівників певних категорій Роботодавць зобов'язаний за свої кошти забезпечити фінансування та організувати проведення попереднього (під час прийняття на роботу) і періодичних (протягом трудової діяльності) медичних оглядів працівників, зайнятих на важких роботах, роботах із шкідливими чи небезпечними умовами праці або таких, де є потреба у професійному доборі.

Стаття 18 Навчання з питань охорони праці - проходить за рахунок роботодавця інструктаж, навчання з питань охорони праці, з надання першої медичної допомоги потерпілим від нещасних випадків і правил поведінки у разі виникнення аварії.

Стаття 20 Регулювання охорони праці у колективному договорі, угоді.

«ПОЛОЖЕННЯ ПРО ДЕРЖАВНИЙ РЕЄСТР НОРМАТИВНО-ПРАВОВИХ АКТІВ З ОХОРОНИ ПРАЦІ»,

затверджений наказом Держнаглядохоронпраці України 08.06.2004 N 151, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 23 червня 2004 р. за N 778/9377

Включенню до Реєстру НПАОП підлягають НПАОП, що затверджуються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони праці.

РЕФОРМИ У СФЕРІ ПОЛІТИКИ

ЦЕНТРАЛЬНИХ ОРГАНІВ ІЗ ЗАЗНАЧЕННЯМ РЕАЛЬНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ЗМІН У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ.

12 грудня Уряд схвалив Концепцію реформування системи управління охороною праці в Україні та затвердження плану заходів щодо її реалізації. Рішення ухвалене з метою створення національної системи запобігання виробничим ризикам для забезпечення ефективної реалізації права працівників на безпечні та здорові умови праці.

Реалізація Концепції забезпечить створення механізму формування та функціонування національної системи запобігання виробничим ризикам і заохочення до створення безпечних і здорових умов праці, яка ґрунтується на принципах усунення небезпек, оцінювання, контролю та управління ризиками, а також імплементацію в національне законодавство норм Директиви Ради №89/391/ЄЕС від 12 червня 1989 року про впровадження заходів для заохочення вдосконалень у сфері безпеки та охорони здоров'я працівників під час роботи.

Це своєю чергою сприятиме:

підвищенню рівня захисту життя та здоров'я працівників;

зниженню рівня та зменшенню частоти виробничого травматизму, аварій і професійних захворювань;

підвищенню ефективності діяльності інспекції праці;

підвищенню відповідальності роботодавців за створення належних умов праці та безпечного виробничого середовища;

спрощенню законодавства щодо безпеки і гігієни праці та зменшенню адміністративного і регуляторного навантаження на роботодавця;

покращенню інвестиційного клімату в Україні тощо.

Проект розпорядження розроблено Міністерством соціальної політики України на виконання статті 424 Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом.

ІНФОРМАЦІЯ З ПИТАНЬ ПРОВЕДЕННЯ ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ТИЖНЯ ПРАВА

Відповідно до Указу Президента України від 08.12.2008 року №1149/2008 «Про Всеукраїнський тиждень права» та розпорядження Кабінету Міністрів України від 26 вересня 2018 року № 681-р «Про затвердження плану заходів з проведення у 2018 році Всеукраїнського тижня права» наказом Держпраці від 01.10.2018 № 94 «Про затвердження Плану заходів Державної служби України з питань праці з проведення у 2018 році Всеукраїнського тижня права» впроваджені заходи, які вживаються територіальними органами Держпраці та підприємствами, що належать до сфери управління Держпраці